

Till sist

några funderingar kring en eventuell svensk nomenklatura.

Nomenklatura är det ryska uttrycket för den härskande gruppen i sovjetsamhället, de partifunktionärer, officerare och andra som bedömts så viktiga att de belönas med särskilda förmåner: tjänstebil, sommardatja, rätt att handla i dollarbutiker, chans till utlandsresor osv.

För att hålla ordning på vem som ska få köpa fransk parfym utan att köa hela dagen eller kunna flytta till Moskva trots det formella flyttförbudet måste partiledningen ha en förteckning – därav uttrycket "nomenklatur".

I Sovjet är det därför lätt att avgöra vem som tillhör den nya klassen. Sköter man sig alltför illa kan straffet bli något värre än fängelse. Alla förmåner, som medlemskap i nomenklaturen innebär, kan dras in.

Finns det en svensk nomenklatur? Existerar här en "ny klass", som belönar sina medlemmar med olika slags förmåner?

Räcker då fallet Rainer som bevis för att framstående (socialdemokratiska) ämbetsmän får låna mångmiljonbelopp där andra vägras? Nej, knappast.

Är valet av förbundsordföranden på livstid inom LO-förbunden tecknet på att den fackliga delen av arbetarrörelsen styrs av pampar? Ja, inte ser det bra ut – men något bevis är det inte.

Är regeringens snabba beviljande av skattefrihet åt Alva Myrdals nyinrättade fredsstiftelse ett utslag av ohöjlt kompissvälde och gåsleverproletarianism? Måhända – men formellt tycks frågan ha skötts korrekt.

Gick Olof Palme förbi den kommunala bostadskön när han fick sin nya bostad i

makarna Myrdals fd hus i Gamla Stan? Vem vet – men på de flesta håll i världen anses det självklart att regeringschefen ska bo centralt och slippa skotta sig fram till brevlådan.

Om man försöker spåra en blågul nomenklatura skönjer man efterhand vissa, typiskt svenska, särdrag.

Den svenska "nya klassen" prålar inte med limousiner, diamanter och höga löner (undantag finns, men är snarast undantagen som bekräftar regeln, typ Transports tidigare ordförande). Det är helt logiskt. Det jämlikhetsideal, vars beskyddare socialdemokratin och fackföreningsrörelsen tjänat som sedan 30-talet, har resulterat i ett av världens mest progressiva (i bemärkelsen utjämnande) skattesystem. Här ges inte utrymme för briljanter och privatpalats. Däremot traktamenten, fackliga internat på lyxiga kursgårdar, studieresor och generösa ledighetsregler.

(Det skulle föra för långt att i nomenklaturen sortera in hela den medelklass, som drar nytta av den offentliga sektorns alla förmåner. Men visst vore det en intressant uppgift för samhällsforskningen att utreda hur det kommer sig att tjänstemannafamiljer utnyttjar den starkt subventionerade barnomsorgen mycket mer än arbetarfamiljerna. Och inte är det kulturellt svaga grupper som har tid att stå i Operans biljettkö för att på andra skattebetalares bekostnad få se Nötknäpparen. Det ironiska är att LO:s medlemmar direkt missgynnas av den starkt kollektiviserade ekonomi som skapats genom – just det – arbetarrörelsens politik.)

Det slående är just hur belöningssystemet anpassats till högskattesamhällets villkor. Av tradition har svensk fackför-

eningsrörelse inte arbetat med hög kontantlön till sina företrädare. I de fall extra ryggdunkningar ansetts motiverade används i stället traktamenten, som (lagligt eller, som i det nu aktuella Metallfallet, sannolikt olagligt) innebär en avsevärd skattefri utdelning. Och omfattningen av de förmåner den fackligt-politiska sammanträdes- och kursmaffian uppbär, påvisades när Riksskatteverket i våras ville börja granska dolda förmåner: vad kunde det anses vara värt att spela tennis på kursgårdarnas gratisbanor, fritt vivre, "tjänsteresor" m m?

De här belöningarna är materiellt sett obetydliga jämfört med dem näringslivet delar ut. Inom såväl den "nya klassen" som företagen finns talrika prov på det postindustriella samhällets yppersta medalj: sammanträdeslivet, med dess avsaknad av sedvanliga krav på och mätare för produktiva insatser. Men företag som sköts illa får i princip läggas ned. "Olönsamma" fackliga och politiska organisationer finns inte. Här mäts avkastningen i andra termer: bra avtalsrörelser, politiska förmåner, partitaktiska segrar.

Svensk fackföreningsrörelse är den förmodligen mest materialistiskt inriktade organismen i vårt samhälle. Dess konkreta mål är att ge medlemmarna mer i plånboken. Inget fel i det, sett från fackets synpunkt. Men det alltmer påtagliga dilemmat är att man vill spela Monopol med moraliska förtecken.

Den materialistiska attityd, som högskatte- och mygelsamhället bygger på, försvårar sådant spel. Det blir alltmer orimligt när fackliga talesmän klandrar medlemmar och politiker för att arbeta svårt, skatteplanera eller på andra sätt uppträda "osolidariskt". När de egna

funktionärerna traktamentsfuskar och klämmer ur småföretagare "svarta" skadestånd borde det vara svårt att moralisera.

Rimligtvis måste man stå inför ett val: att antingen släppa de ambitioner, som framtvingar ett orimligt skattetryck, och därmed med större trovärdighet kunna kräva ett moraliskt agerande. Eller också godta samhällsmoralen som den idag är: dvs att de flesta justerar sin formella skatt genom allehanda småfiffel.

Finns det då en svensk nomenklatura? Svaret borde kunna bli: om den idag är svårare att utpeka och avgränsa, blir det lättare att konstatera dess existens och omfattning när löntagarfonderna nu växer fram. Här kan direkt konstateras vilka som hamnar i fondstyrelserna och i resten av den fackligt dominerade fondapparaten. Hela fondidén är ju att tillgodose fackliga krav med den sannolikt fåfänga förhoppningen, att facket i blotta glädjen över fonderna minskar sina avtalskrav. Facket får genom fonderna indirekt beskattningsrätt över företagen. Den form av ohöjd privilegiering, som inleddes förra året med avdragsrätt för fackliga medlemsavgifter, får nu sin fullbordan.

Det största problemet med den svenska fackliga nomenklaturen är att den har stort inflytande. I motsats till i Sovjet tvingas varje regering, främst en socialdemokratisk, lyssna när facket upphöjer sin röst. Det är inte fallet i nomenklaturans hemland, där LO snarast är ett dåligt skämt.

Det finns bara en god sak att säga om Sovjet: där skulle aldrig kunna uppstå några löntagarfonder.